

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM091:00/2017, STM/3421/2017

Vantaan kaupungin lausunto asiakasseteliä, henkilökohtaista budjettia ja suun terveydenhuollon yksikössä tuotettavia suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja koskevia asiakirjamalleja

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Vantaan kaupungin lausuntoa asiakasseteliä, henkilökohtaista budjettia ja suun terveydenhuoltoa koskevista asiakirjamalliluonnoksista. Asiakirjamallit ovat osa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavan lain (valinnanvapauslaki, HE 16/2018) 43 §:ssä tarkoitettua hallintopäätöstä. Lausunnonantajia on pyydetty arvioimaan asiakirjakokonaisuuden hallittavuutta ja ehtojen selkeyttä. Lisäksi on pyydetty arvioimaan, mahdollistavatko mallit erilaisten palveluntuottajien toimimisen asiakasseteli ja henkilökohtaisen budjetin palveluntuottajina sekä turvaavatko ne riittävästi asiakkaan oikeuksia saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluita.

Vantaan kaupunki pitää tärkeänä sitä, että asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi ja maakuntien hallinnollisen työn avuksi, laaditaan asiakirjamalleja. Valinnanvapauden toteuttaminen vaatii maakunnilta laaja-alaista osaamista sopimusten laadinnassa ja hallinnassa, jotta asiakirjamalleilla voidaan katsoa olevan merkittävää ohjaavaa vaikutusta maakuntien sopimuskäytäntöihin. Samalla on kuitenkin asianmukaista, että asiakirjamalleissa on tuotu esille niiden käytön vapaaehtoisuus.

On hyvä kiinnittää huomiota siihen, että maakunnan ja palveluntuottajan välinen sopimus on selkeä osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien määrittelyn osalta. Palveluntuottajille asetettuja ehtoja voidaan pääsääntöisesti pitää kattavina. Lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden selkeä kirjaaminen osaltaan edesauttaa asiakirjamallien toimivuutta. Toisaalta osa ehdoista on kirjoitettu hyvin yksityiskohtaisesti, jolloin ehtojen laajuus kasvaa. Tämä huomioiden asiakirjamallien tiivyyteen sekä selkeyteen tulisi kiinnittää huomiota ja sisältöjen päällekkäisyyksiä tulisi pyrkiä välttämään, jotta malliasiakirjat sisältäisivät vain olennaiset tiedot.

Hallintopäätöksen ehdot – asiakirjamallin mukaan hallintopäätöksen ehtojen ja palvelukuvausten välinen suhde on pyritty tekemään selkeäksi käyttämällä yhtenäistä otsikointia. Tätä voidaan kokonaisuuden hahmottamisen kannalta onnistuneena ratkaisuna.

Asiakirjamalleissa on viitattu henkilötietolain sekä EU:n tietosuojasetuksen vaatimiin rekisteriselosteisiin. Henkilötietolaki korvattaneen tulevaisuudessa tietosuoja-lailla. EU:n tietosuoja-asetus ei edellytä rekisteri- tai tietosuoja-selosteen laatimista vaan selostetta käsittelytavoista. Tästä johtuen asiakirjamalleja voisi tältä osin täsmentää esimerkiksi viittaamalla tietosuoja-lain ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimiin selosteisiin ja asiakirjoihin.

Valinnanvapauslakiehdotuksen 42 §:n 2 momentin mukaan palveluntuottajille asetettavien ehtojen on oltava yhdenmukaiset kaikille samanlaisia palveluja tuottaville yrityksille, yhteisöille ja ammatinharjoittajille sekä maakunnan liikelaitoksen sosiaali- ja terveyskeskuksille ja suunhoidon yksiköille. Palveluntuottajille asetettujen ehtojen ei täten tulisi estää pienten ja keskisuurten yritysten toimimista asiakasseteli ja henkilökohtaisen budjetin palveluntuottajina

Asiakkaan oikeuksien toteutumisen kannalta on merkityksellistä malliasiakirjoissa oleva kirjaus siitä, että palveluntuottajan on ohjauksellaan ja neuvonnallaan huolehdittava siitä, että asiakkaan etu toteutuu ja että asiakas saa tarvettaan vastaavat terveydenhuollon, sosiaalihuollon sekä muut asiakkaan terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut. Olennaista on myös asiakirjamalleissa säädettyjen valvontaan liittyvien ehtojen turvaava luonne. Palveluntuottajalle asiakirjamalleissa asetettu omavalvontavelvoite on omiaan varmistamaan asiakkaan oikeuden laadukkaaseen ja turvalliseen hoitoon. Asiakkaan oikeuksia tukee myös palveluntuottajalle asetettava velvoite seurata palvelujen saatavuutta lainsäädännön, maakunnan ja muiden viranomaisten määrittämällä tavalla.

Huomionarvoista on kuitenkin myös se, että perustuslakivaliokunta on 1.6.2018 antamassaan lausunnossa todennut, että valinnanvapausjärjestelmän eri osatekijöitä, kuten asiakassuunnitelmaa, suoran valinnan palveluita, asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia sekä alihankintaa, koskeva sääntely ei ole kaikilta osin riittävän täsmällistä ja oikeusturvan takaavaa. Edellä mainittu perustuslakivaliokunnan kanta ja sen mahdollisesti aiheuttamat muutokset valinnanvapauslakiehdotukseen tulee huomioida myös asiakirjamallien laadinnassa.

Jukka T. Salminen
Apulaiskaupunginjohtaja
Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala